

शिक्षा भाग-५

भिन्नु अश्रघोष

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाली भाषा)

(१) बौद्ध प्रश्नोत्तर	(२५) सेप्टरस्तन धन
(२) बौद्ध दर्शन	(२६) सफलताको रहस्य
(३) नारी हृदय	(२७) मानव महामानव
(४) बुद्ध शासनको इतिहास	(२८) निरोगी
(५) पटाचारा	(२९) जातक कथा
(६) ज्ञानमाला	(३०) सतिपट्टान विपस्सना
(७) बुद्ध र बहाँको विचार	(३१) प्रज्ञा चक्र
(८) शान्ति	(३२) परित्राण
(९) बौद्ध ध्यान	(३३) पूजाविधि र कथा संग्रह
(१०) पञ्चशील	(३४) मैले बुझेको बुद्ध-धर्म
(११) लक्ष्मी	(३५) ग्रामाबाबु र छोराछोरी
(१२) उखानको कथा संग्रह	(३६) स्नेही छोरी
(१३) तथागत हृदय	(३७) परित्तमुत्त (पानी भाषा)
(१४) महास्वप्न जातक	(३८) बुद्ध र बुद्ध धर्मको.....
(१५) बौद्ध जगतमा स्वास्थ्य सेवा	(३९) बुद्ध र बुद्धपछि
(१६) मिलिन्द प्रश्न भाग १, २	(४०) धम्मवती
(१८) भ्रमण नारद द्वि. सं.	(४१) बौद्ध-ज्ञान
(१९) वेस्सन्तर जातक	(४२) संक्षिप्त बुद्ध-जीवनी
(२०) सतिपट्टान भावना	(४३) मानव स्वभाव
(२१) बौद्ध विश्वास भाग-१,२,३	(४४) धर्म चिन्तन
(२४) बौद्ध दर्पण	(४५) बुद्धको अन्तिम वाचा

Dharmakirti Publication
(English)

1. Buddhist Economics & The Modern World
2. Dharmakirti Vihar Today
3. Dharmakirti Vihar
4. Dharmakirti in Nut shell

शिक्षा भाग-५

भिक्षु अश्वघोष
संघाराम भिक्षु तालिम केन्द्र
ढल्को, विष्णुमती

प्रकाशक—

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार

भीम: न:घल टोल, काठमाडौं ।

फोन : २२०४६६

प्रथम संस्करण— १२०० प्रति

बुद्ध सम्बत् २५३६

नेपाल सम्बत् १११५

ईस्वी सम्बत् १९९५

विक्रम सम्बत् २०५२

मुद्रक—

नेपाल प्रेस

शुक्रपथ, काठमाडौं ।

फोन नं. २२ १० ३२

प्रकाशकीय

थुगु सफूति मिसातय् लागी ज्याय्खेले दुगु शिक्षात दुथ्याना च्वंगु वाखँत वांला जू । मिसात शिक्षित जुया मिजंत सरह न्ह्यब्बाय् माःगु ई जुया वल । मिसातत समान अधिकार काय् माःगु ई जुया वल । उकिं मिसात शिक्षित जुइ माल ।

थुगु सफू धर्मकीर्ति विहारपाखें १६८ गूगु सफूतय् छिकपिनि न्ह्योने तय्फुगु श्रद्धावानपिनिगु चक्कगु श्रद्धाया गुहाली दुगुलि खः । थुगु सफू छापे याय्त माक्व ध्यवा चन्दा विया दिवंगत श्री वाबुरत्न मानन्धरया पुण्य-स्मृतिस धर्मदान यानादोम्ह हिरादेवी मानन्धर प्रमुख सकल परिवारपिन्त दीर्घायु नापं स्वास्थ्य लाभ जुइमा धका आशीर्वाद विया च्वना । नापं सफू च्वयानं प्रेसया ज्या नं याना गुहाली याना विज्याम्ह पूज्य अश्वघोष भन्तेयात नं आपालं धन्यवाद दु ।

धम्मवती

अध्यक्ष धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठी

धर्मदान

सत्य वचन, कठोर परिश्रम व विना भेदभाव मयासे मकसितं फुगु चाःगु ग्वहालीं यायुगु हे धात्थेंगु मानव धर्म खः थेंगु भनाइले थःगु जीवन दतले विश्वास याना न्ह्याना दिइम्ह जहान श्री बाबुरत्न मानन्धर ने. सं. १११४ बछलागा षष्ठी (बि. सं. २०५१ साल जेष्ठ १६ गते) सोमवार खुन्हु थ्व ससार त्वःता झाल । ने. सं. १०५१ कउलागा षष्ठमी (बि. सं. १६८८ साल कार्तिक माहना) खुन्हु जन्म जुया दिइम्ह वय्क सकसिया नापं उलि हे मिलनसार जुया व थः दुःख सिया नं मेपि सुनानं दुःख सीइ म्वाय्क ज्या याना जीवन न्ह्याका दिल । थ्व हे परिस्थिती धर्म, सत्य व परिश्रमया लिबंसाय् थः जहान, मस्तय्त छुं हे दुःखया किचलं तर्कं मगाय्क ब्वलंका व सकल मस्तय्त थःगु तुति चुइका थका दिइम्ह वय्कया गुण गथे याना ल्वमंके फे ? वय्कलं सकल परिवारयात मनुष्य जीवनया उचित मार्ग सत्य, परिश्रम व ज्ञान, शील, भावना खः धका शिक्षा विया काःम्ह दिवंगत जहान श्री बाबुरत्न मानन्धरया पुष्य-स्मृतिसं थ्व सफू धर्मदान यानागु जुल ।

जहान - हिरादेवी मानन्धर

कार्यपि - ज्ञानरत्न मानन्धर व निर्मला मानन्धर
धर्मरत्न मानन्धर व मिनु मानन्धर
प्रेमरत्न मानन्धर व कविता मानन्धर
चैत्यरत्न मानन्धर व मिलन मानन्धर
राजु मानन्धर

म्ह्यायपि - विमला मानन्धर व मचाकाजी मानन्धर
सुमित्रा मानन्धर

रनिता मानन्धर व श्रीराम मानन्धर

दिवंगत श्री बाबुरत्न मानन्धर

जन्म - ने. सं. १०५१ कउलागा अष्टमी
दिवंगत - ने. सं. १११४ वछलागा षष्ठी सोमवार

जि सेविका हे जुया चवने भिक्षुणी जुइ मखु

कोशाम्बोया जुजु उदेनया दरवारे तःम्ह मछि महारानीपि दुथें यक्वं दास दासीत लहिना तःगु दु । दासीपि मध्ये खुज्जुत्तरा धैम्ह दासि छम्ह दु । व भुतुचाम्ह जुया वयात खुज्जुत्तरा धाइगु खः । वया जातःया नां उत्तरा जक खः । व भचा मनंखना ज्या याय् सःम्ह जुया महारानीया यो ताः । उकिं श्यामावती महारानी खुज्जुत्तरायात न्हि च्यागू कहापण अवलेया ध्यवा असलफि च्यागू विया स्वां न्याके छोइगु जुया चवन । (थौंकन्हे नं लुंसिया तःगु ध्यवा खने दु । उकीयात उवले कर्षापण धाइगु चलन ।)

व खुज्जुत्तरां न्हि न्हि प्यर्काया जक स्वां न्याना प्यर्का लव नैम्ह जुया चवन । छन्हु स्वां न्याःवना च्वंबले लय् छथाय् सिमाक्वे भगवान् बुद्धं धर्मदेशना याना विज्याना च्वंगु पाः लात । खुज्जुत्तरा नं सिथेसं च्वना वाखँ न्यना चवन । खूब ध्यान बिया न्यना चवन । भगवान् बुद्धं उपदेश ब्युब्युं धया विज्यात- सुं गृहस्थि अन्योगु ज्या याय् मज्जू गुकि न्ह्याबलें ग्याना चवने माली, लिपा पीर कया चवने माली । आचरण बांलासा न्ह्याबलें पत्याः याइ । विश्वासघातगु ज्या याय्गुलि जीवन सुखी जुइ मखु । थःत थःम्हं हे बेइमान धाय्का चवने

[२]

माली । भि मभि धयागु खँ थुइका काय्त दृष्टि तप्यनेमाः अथे
धयागु नुगः चक्कने माः । मन बेकोय् मज्यू । खः कथं थुइका
काय् माः । विश्वास पात्र जुया म्वाना च्वने फुसा सीबले
याउँसे च्वंगु मनं सिनावने दइ । छन्हू सिनावने मानी ।

खुज्जुत्तरां वाखँ न्यन्यं विचाः यात- बुद्धं जितः हे
उपदेश कना विज्यागुथे च्वं । जि स्वाँ न्यानागुलि प्यर्का लबः
नयागु वस्पोलं स्थूला छुथे । जि महारानीयात विश्वासघातया
ज्या याना । जि न्ह्यावले ग्याना च्वने माः महारानी सिलकि
जित वाकि तैमखु । थ्व जिगु चाला ला वांलागु मखु । छन्हू
सिनावने मागु जीवन खनि । सिनावनेवले छुं नं जोना वनेगु
मदु । भिंगु ज्या व मभिगु ज्या जक जोना वनी । जि प्यर्का
लबः नय्गु वानि तोते मफुसा सीतेका नं लुमना च्वनी ।
थ्व ज्या थनिनिसे तोता बुद्धया उपदेश अनुसार इमान्दारी
जुया महारानीया सेवायाय् धैगु सम्यक संकल्प वल ।

व खुज्जुत्तरा सरासर दना वना स्वाँ न्याः वन । वं
च्यार्किया स्वाँ न्याना महारानीयात वी यंकल ।

महारानी विचाःयात- थौं स्वाँ अपो दु, गथुया दना
स्वाँ अपो बिया हल जुइका धका । स्वन्हू प्यन्हू तकनं स्वाँ
अपो दत । महारानी खुज्जुत्तरा याके न्यन- ए उत्तरा, स्वन्हू
प्यन्हू दत छं न्याना हःगु स्वाँ अपो दु । उखुन्ह उखुन्ह
उलिमद्धि मदु छु जूगु ?

खुज्जुत्तरां धाल- क्षमा याना विज्याहुँ महारानी,
उखुन्ह उखुन्ह जि बेइमानी जुया प्यर्किया जक स्वाँ न्याना

प्यर्का भिह्वाय् तय्गु । छन्हु जि स्वाँ न्याः वनाबले लँय्
 लिककसं छथाय् सिमाक्वे भगवान् बुद्धं धर्मया उपदेश बिया
 विज्याना च्वंगु न्यना च्वना । बुद्धं धया विज्यात, यानागु
 ज्या बांलाय्मा । बेइमानी जुया विश्वासघात कथं ज्या यात
 धाय्वं मने शान्ति दैमखु । मन तप्यने माः, नुगः चक्कंका
 मालिकया सेवा याय्मा अले मालिकं माया याइ, ग्याना च्वने
 मानी मखु । छन्हु सिना वने मानि धयागु न्ह्यावलें लुमकि
 धका । उकि उखुन्हुनिसें च्यार्काया हे स्वाँ न्याना हया ।
 अबलेनिसें बुद्धया शिक्षा कथं जीवन हनेगु कुतः याना ।
 अबलेनिसें बरोवर बुद्धयाथाय् वना बाखँ न्यंवना च्वना ।

खुज्जुत्तरायागु खँ न्यना महारानी साव खुशी जुल ।
 विचाःयात थज्योम्ह आखः छगः मस्युम्ह दासि भगवान्
 बुद्धया बाखँ न्यना थुइका मन वदले जुल धाःसा थ्व ला तःधंगु
 हे खँ खः । बुद्धया उपदेश गुलिजक कल्याणकारी जुइ ।
 अहो ! बुद्धया उपदेश थ्वयापाखें हे न्यना भाग्यमानी जुइ ।
 जीवन ताले लाके ।

महारानी लय्लय् तातां खुज्जुत्तरायात धाल- छ
 थर्निनिसें दासित्वं मुक्त जुल । दरवारया छम्ह परिवार जुल ।
 छं न्हि न्हि भगवान् बुद्धयाथाय् वना उपदेश न्यना थन जिमित
 नं कं वा । मागन्दी महारानी छम्ह बाहेक मेपि सकसिनं
 श्रद्धापूर्वकं खुज्जुत्तरापाखें उपदेश न्यना उत्तरायात दरवारया
 गुरु याना बिल ।

[४]

खुज्जुत्तराया जीवन कं कं ताले लाना वल । पहचह बांलाना वल । मनं खना सेवा नं याना च्वन । भिक्षुणीथे पहचह नरम जुया वल हँ ।

अले वयात मेपिसं धाइ-ए उत्तरा, छंगु पहवह भिक्षुणीथे च्वं । भिक्षुणी जू वंसां ज्यू नि । भ्वासिपह नं मडु ।

उत्तरां धाल-भिक्षुणी जुइगु इच्छा दुसां जू वने मखु । सेवा यायां जिगु दर्जा थाहां वल । इमान्दारीपूर्वकं सेवा याय्गु हे धर्म खना । भिक्षुणी जुल धाय्वं करपिसं सेवा याकेगु इच्छा जुइ । उकिं भिक्षुणी जुइ मखु सेविका हे जुया च्वने ।

थ्व वाखनं छु शिक्षा त्रिल धाय्वले आखः सःपिन्त जक विद्वान व शिक्षित धाइगु मखु पह बांलार्थे मनं खना सेवा भाव दुपिन्त हे विद्वान व शिक्षित धाइगु खः ।

भगवान् बुद्धं खुज्जुत्तरायात सःस्यूपि उपासिकापि मध्ये दकसिवे विद्वानमह उपासिका धका दर्जा विया बिज्यात ।

थौकन्हे भिक्षु जुया च्वंपिनि पहचह बांलाकेगुसिकं एम्. ए. पास याय्गु हे दर्जा भापिया च्वनीगु जुया वल । थ्याक्क उल्टा चाल जुया वल । थ्व गज्योगु युग वोगु ।

मनूतसें माने याइगु नं यक्व व्वनातःपिन्तथे च्वं । बर्माय् नं बी. ए., एम्. ए. पासपि आर्या (अनगारिका) गुरुर्मापिन्त मानेयाः धैगु न्यने दु । जमाना हे पाय् धुं कल ।

भमचायात माँ याना बिल

बुद्धया पाले साकेत नगर छगू दु । अन धनञ्जय धयाम्ह करोडपति सेठ (साहु) नं दु । वया विशाखा धयाम्ह लछिलाह्म म्हाय्मचा छम्ह नं दु । न्हेदँ (७ वर्ष) दुबले हे स्रोतापन्न जूम्ह । अथे धयागु (जि जिगु धैगु क्वातुक ज्वनेगु जिदी पह मदुम्ह, म्वाः मदुगु शंका याय्गु बान्हि मदुम्ह, अन्धविश्वास मदुम्ह) बुद्धया प्रति शुद्धरूपं श्रद्धा दुम्ह, ज्ञां दुम्ह जुल ।

विशाखा ल्यासि जुल । वयात सेवा याइपिं मिसात नं तम्ह मछि हे दु । अवले श्रावस्ती मिंगार धैम्ह साहुया पूर्णवर्धन धैम्ह काय्मचायात ब्याहा याय्गु ई जुया च्वन । वयात योम्ह व लोम्ह भमचा छम्ह माला च्वंगु । थुगु थुगु लक्षण दुम्ह भमचा छम्ह स्वया ब्यु धका लमि जुइपिन्त सःता धाल ।

लमिजूपि मिंगार सेठया आज्ञा कथं भमचा सो वन । आपालं थामे मिसात मुनीथाय् द्यो दुथाय्, पूजा जुइथाय् देके वइथाय् सो वन । उलि लछि लापि मिसात लुइके मफुत । साकेत धयाथाय् छन्हु मिसातय् खुशी मोल्हुइगु पर्व दिने, भमचा सोइपिं वन । अनहे विशाखा नं मोल्हुया च्वंगु जुया च्वन । भमचा सोवोपिं लमिजुपिसं मिसात मोल्हुया च्वंथाय्

[६]

म्हया (शरीरया) रंग, छाँटकाट वांलाक सोया च्वन । म्ह चसीचा, सँ ताहाकगु, खाःधा रंग आदि फुकं लछि लाःम्ह जुया च्वन । तर वा छता खने मद्दु । वा नं वांलाक कःनिथें बराबर जुइक फोलाकं मिलेजूम्ह व मोतिथें तइसे च्वंम्ह माःगु ।

अबले लाक्क हाकुक सुपाय् वया न न्याना वा वल । मिसात याकनं वसः पुना लिक्कसं दुगु सतले दुहरं पसि थछोया ब्वाँय् वन । विशाखा मय्जु छम्ह विस्तारं थःगु तालं वां दायकतुं वहे सतले च्वंवन । अबले लमिजूपिनि खँ जुल थ्व मिसा छम्ह हे जक लछि लाम्ह दु । मछापहलं व मिसा पहलं न्यासिवल । तर वा छता जक खने मद्दु । थ्वयात खँ ल्हाके माल धका विशाखा मय्जुपाखे सोया लिक्क वना खँ ल्हात— मेपि मिसात फुकं वां दाइ धका याकनं याकनं थन सतले च्वंवल । थ्व मिसा छम्ह जक अस्यो जुया वां दायका वल ।

भमचा सोवोपिगु खँ न्यना विशाखां धाल— छु खँ ल्हाना दियागु ? जित धयागु ला ? मेपि मिसात मछा मजूसे नकचरी जुया ब्वाँय् वल का । जिपि म्हाय्मस्त बियाछोय् मानिपि । थज्योगु वावया लँय् ध्याच जुया च्वंबले ब्वाँय् ब्वाँय् वया दल धाःसा ल्हाः नं तोधुले फु, ख्वालं चुया धाःपा जुया दाग नं जुइ फु । अथे जुल धाय्वं सुनां भमचा ल्हाः वै । भाजुपिसं स्यूलाथें ब्वाँय् वने मज्यूपि अथवा ब्वाँय् वनेबले बांमलापि प्यथी दु—

- (क) भिक्षुपिं व्वाय् वनेगु बांमला,
 (ख) मिसात व्वाय् वनेगु बांमला,
 (ग) जुजुपिं व्वाय् वनेगु बांमला,
 (घ) किसि व्वाय् वनेगु बांमला,

विशाखां थुलि खँ ल्हाय्सात हे लमिजूपिसं वयागु वा खन । थ्व मिसा ल्छि लाम्ह खः । खँ नं बांला, हिसि नं दु । ज्ञां दुम्ह खः उलि हे ज्ञानि नं जू । की मिंगार साहुया काय्यात थ्व हे भमचा पाय्छि जू धका खँ जुइ धुंका इमिसं विशाखा मय्जुयात धाल-मय्जु जिपिं श्रावस्ती च्वंम्ह फलानाम्ह साहुया काय् पूर्णवर्धनयात भमचा सो वयागु छ छम्ह हे जक ल्छि लाम्ह मिसा खना । भमचा जुइ न्ह्या मखुला ?

विशाखा मय्जुं धाल-जिमि मां वायाथाय् वना खँल्हाः फासँ । जित्त जक धयां ज्या जुइ मखु । लमि जुयावोपिं विशाखा नापं छेँ वना धनञ्जय साहु नापलाना खँल्हाबल्हा याना विशाखा भमचा याय्गु कोछित्त । दिन नं निश्चित जुल । भमचा का नं वल । विशाखायात माँ-बौपिसं अर्ति बिया धाल-मैचा छ थन म्हाय्मचा जुया च्वंम्ह आः भमचा जुल । थःगु छेँथेँ योयोथेँ सना जुइ मज्यू । छं सीकात्ति नियमत भातपिथाय् च्वनेबले छु छु याय् माः । १. दुने च्वंगु मि पिने बीमते, २. पिनेया मि दुने हयेमते, ३. वीपिन्त जक ब्यू, ४. मबीपिन्त बीमते, ५. मबीपिन्त नं ब्यू, ६. बांलाक फेतुइ सय्कि, ७. बांलाक नय् सय्कि, ८. वांलाक द्यने सय्कि,

६. अग्नि देवता यात माने याय् सय्कि, १०. कुलदेवतापिन्त पूजा सत्कार याय् सय्कि । थ्व अति प्यम्ह भाइपिनि न्ह्योने ब्यूगु खः । हानं सम्जिपिनि व प्यम्ह भाइपिनि न्ह्योने धाल-जिमि म्हाय्पाखें छुं गल्लि जुइ फु, द्वने फु । अथे जुइबले प्यम्ह भाइपि सःता द्रंगु ठहरे जूसा जक जिमि म्हाय्यात थःछेँ छोया ह्य् दे मखुसा छोया ह्य् दे मखु ।

लच्छि लाःम्ह भमचा श्रावस्ती मिगार सेठयाछेँ दुत यंकल । बांलाकं लसकुस यात । इमिगु चलन कथं न्हूम्ह भमचा दुत ह्य् धुंका थः गुरु श्रमणपित भोजन दान याना वस्पोलपिनिपाखें आशीर्वाद वीकेगु । श्रमणपिन्त निमन्त्रणा याना भमचा सःता धाल-जिमि गुरु श्रमणपिन्त वन्दना याना आशीर्वाद काः वा ।

श्रमण नां काय्सात विशाखा लय्लय् ताल— भिक्षुपि दर्शन याय् मखंगु यक्व दत थौं बल्ल दर्शन याय् दत धका बैठके दुहाँ वंबले नांगापि साधुत जुया च्वन । विशाखा बियाछोगु अबौद्ध जैन कुले लाना च्वन खनि । विशाखा मय्जु फरक फःहिला मछामजूपि धया सुत्त थःगु कोथाय् दुहाँ वन ।

थुखे नांगापि साधु श्रमणत तँचाया मिगार सेठयात धाल- साहुजी, देशे मेपि लच्छिलापि सुं हे मिसात मडु धका थ्व अलच्छिनाम्ह भमचा ह्यागु ला ? जिमित अपमान याय्त छि सत्तागु ला ? भोजन नजक नःगु थू थू धका ल्ह्या दना वन । मिगार सेठं क्षमा फोना धाल- न्हूम्ह भमचा तिनि

मछाला अथे धाःगु, तँचाया विज्याय् मते । नांगापि साधुत
तँचाया लिहाँ वन । मिगार सेठया नं तँ पिहाँवल तर छुयाय्
न्वमवामे सुकं च्वन ।

कन्हेखुन्हु सुथे मिगार सेठ भोजन याय्त फेतुत ।
तानोगु मौसम जुया च्वन । लुखाया न्ह्योनेसं च्वना भोजन
याना च्वन । विशाखा मय्जुं पखां गाला च्वन । अबले
लाक्क भगवान् बुद्धया शिष्य भिक्षु छम्ह हाकुसे च्वंगु गोलपा
(पात्र) जोना भिक्षा फां विज्यात । मिगार सेठं मख पहयाना
नया च्वन । विशाखाया साप सुख मताल । ससबुजुं ब्यु
मधाय्कं भिक्षा गथे वोगु । पखां—गाला च्वंगु ई जुया च्वन ।
अले विशाखां धाल— भन्ते जिमि वाःया पुलांगु नया च्वन,
छपि मेथाय् विज्याहुँ ।

थुलि खँ न्यनेसात हे मिगार सेठया तस्सकं तँ पिहाँ
वल । थ्व भमचा धात्थे हे अलछिनाम्ह खः । उखुनु जिमि
गुरुपिन्त नं वन्दना हे मयासे मछामजूपि धका अपमान यात ।
जिगु बेइजत याना बिल । आः नं भिक्षु छम्ह भिक्षा वोबले
जि पुलांगु नया च्वन धका अपमान यात थुजोम्ह भमचा जित
माःगु मद्दु । थ्व छेँ तयातय् मखु । छेँ च्वपिन्त सःता धाल
थ्व भमचायात थन मतसे थःछेँ छोया बीमाल । विशाखायात
सःता धाल छ थन छेँ च्वनेमते थःछेँ हुँ ।

थुलि खँ न्यनेसात हे विशाखां धाल— जित बियाहः
खुन्हु जिमि माँ—बौपिसं छु घया हःगु । जिगु गल्लि छुं दुसा
प्यम्ह भाइपि सःता इपि न्ह्योने तया जिगु द्वंगु खः मखु थहरे

याना जक मतसे छोया ह्य् दै । प्यम्ह भाइपि सःता दिसँ ।
छिकपिनि चित्तबुक्के मजूगु खँ छु दु धयादिसँ । खः मखु छुटे
याना दिसँ । अथे मजुइक जि थन वनी मखु ।

प्यम्ह भाइपि सःता हल । विशाखा भमचा मय्जु नं
न्होने तया मिगार सेठं धाल- थ्व भमचां जिमिगु अपमान
यात । थ्वयात थन छेँ मतसे थःछेँ छोया वीत्यना ।

प्यम्ह भाइपिसं न्यन- छा्य् छु जुल ?

मिगार सेठं धाल- जि भोजन याना च्वनाबले भिक्षु
छम्ह भिक्षा वल । वयात भिक्षा मब्यू धका जि पुलांगु नया
च्वन धका धया विल ।

प्यम्ह भाइपिसं न्यन- अथे धयागु खःला भमचा
मय्जु ? छु कारणे अथे धयागु ?

विशाखां धाल- जि धयागुया अर्थ मेगु हे खः, जिमि
बाजुया न्हापा पुण्य याना तःगु दया आः बांलाक साक्क नय्
दुगु । भिक्षु छम्ह भिक्षा विज्याबले छुं मब्यूसे थःजक नया
च्वन । लिपायात भिगु पुसा मप्यु । आः नया च्वंगु न्हापायागु
पुण्यया फल खः । उकिं पुलांगु नया च्वन धयागु खः धार्थे
बासिगु नया च्वन धयागु मखु ।

थुलि खँ न्यना प्यम्ह भाइपिसं धाल- साहुजी,
भमचायागु खँ मनासिव जू । खँ मिलेजू, गलित् खने मदु ।
साहुजीं खँ मथुल । ठीक समकदारी मजुल अर्थात् सम्यक्दृष्टि
मजुल ।

मिगार सेठं हानं धाल- उखुन्हु जिमि गुरुपि सःता
भोजन याका आशीर्वाद वीके धका भमचायात न्होने यंकां
ला वन्दना हे मयासे मछामजूपि धका धया सुत्त फहिला वन ।
अथे अपमान याय् ज्यूला ?

प्यम्ह भाइपिसं न्यन- भमचा मय्जु अथे छाय्
यानागु ? थथे मिले मजूथें च्वं छु खँ खः ?

विशाखां धाल- छिकपिसं धैदिसँ रे, जिथेंजाम्ह
ल्यासिम्ह मिसा अथे नांगापिथाय् न्होने चोने योग्य जू ला ?
अथे चोनेगु मछालापुमे चोंगु ज्या खः लाकि मखु ? उकिं जि
नमस्कार मयासे सुंक फहिला थः माःथाय् वना । थुकी जिगु
छु दोष ?

प्यम्ह भाइपिसं धाल- साहुजी, थन नं भमचा मय्जुया
छु दोष खने मदु । खँ पाय्छि जू, ठीक जू ।

मिगार सेठं हानं धाल- थ्व भमचा बियाहः खुन्हु
वया माँ वाःपिसं अति बिया हःगु खँ नं मिले मजू । दुने
च्वंगु मि पिने वी मज्यू, पिनेया मि दुने हय् मज्यू । त्वाले
चोनेबले जःलाखःलापिके मि पुसा काः वने माले यो । मेपिसं
नं मि कावय् फु । मि वी मज्यू ला ?

प्यम्ह भाइपिसं न्यन- खः ला अथे धयाहःगु उकिया
अर्थ छु ले ?

विशाखां धाल- जिमि माँ-वाः नं धयाहःगुया अर्थ
अथे मखुले । दुने च्वंगु मि पिने वीमते धाःगु भातपिथाय्

[१२]

माजु वाजुपिं, दरभोतपिं ताले मला थज्योपिं अज्योपिं धका
थःछेँ वना व पिने गनं नं खँ कने मते धाःगु । थुकिं याना
त्वापुया पुसा पीथेँ जुइ । मि धयागु चिकिचाकु जूसां छेँ हे
भस्म याना वी फु ।

पिने च्वंगु मि दुने ह्यमते धाःगुया अर्थ खः पिने
लःका वनाथाय् माजु व ससःअबुपिनि वारे छुं खँ धाःगु खः व
न्यंके मते धाःगु । खँ त्वाकबुक जुल धाय्वं त्वापु पिहांवै
धाःगु ।

वांलाक च्वने सय्कि, बांलाक नय् सय्कि धाःगु छु
धाःगु धाःसा म्हाय्मचा थःछेँ न्हाथाय् फेतूसां ल्याः मदु ।
भातपिंथाय् वनेधुन धाय्वं ससःअबु व माजुपिं फेतुइथाय्
धिसिमिसि धाय्क फेतुना चोने मज्यू धाःगु । अज्योथाय्
फेतुना चोन धाय्वं माजुपिं वैबले वाथाइथि दने माली ।
मछाला चोने माली । हनाभना मतः धाइ ।

वांलाक नय् सय्कि धाःगु भातपिंथाय् वने धुंका
थःछेँथेँ यो योबले नय् मज्यू । माजु वाःजुपिनि नय् धुंका
तिनि नय् माः । मखुसा मछा मजूमह भमचा धाय्का चोने
माली ।

थुलि खँ न्यने धुंका प्यम्ह भाइपिसं धाल- साहुजी
भमचां धाःगु खँ मिले जू । वयागु छुं दोष मदु । बांलागु हे
खँ स्यनाहःगु खः ।

थुलि खँ न्यने धुंका विशाखां धाल- आ: जि थन मच्चंसां जिल । विचार धारा मिले मजुल । जि जुलं भगवान् बुद्ध प्रमुख भिक्षुपिन्त भोजन याका उपदेश न्यने माम्ह । थन अथे याय् मज्यू । थन चोनां शान्ति देमखु ।

थुलि खँ न्यना मिगार सेठं धाल- भमचा मय्जु जि खँ मथुल । छं थन छेँ हे भगवान् बुद्ध व भिक्षुपि स:ता भोजन याके ज्यू, उपदेश नं याके ज्यू । जित: जक वाखँ न्यंवा धाय्मते । जिमि गुरुपि तंचाइ । बुद्धया वाखँ न्यनेमते धका जिमि गुरुपिसं धयात:गु दु । छं जक न्यं, दान नं व्यु ।

अले विशाखां धाल- अथे जूसा जक जि थन छेँ चोने मखुसा चोने मखु । अले प्यम्ह भाइपिसं नं धाल आ: खँ थुल, कचवं पिहाँ वैमखुत । खँ मथूगुलिं जक कचवं पिहाँ वोगु ख: । भमचा विवेक बुद्धि दुम्ह ज्ञां दुम्ह ख: साहुजी । सन्तोष जुया दिसँ ।

विशाखा मय्जुं निन्हु प्यन्हु लिपा भगवान् बुद्ध प्रमुख भिक्षुपिं निमन्त्रणा याना भोजन याकल उपदेश न्यन । मिगार सेठ जक भगवान् बुद्ध खने मदेक पर्दा तया दुने चोना वाखँ न्यना चोन ।

भगवान् बुद्धं श्रद्धाया वारे उपदेश विया विज्यात । श्रद्धा यच्चुसे चोन धाय्वं मन याउँसे चोनी । सम्यक्दृष्टि अर्थात् ख:थेँ थुइका काय्गु शक्ति व बुद्धि देबले ल्वापु पिहाँ वैमखु । मिथ्यादृष्टि जुल कि मखुथे थुइका काइ । अले कचवं

[१४]

पिहां वइ । यचुसे चोंगु श्रद्धा दैबले मन चक्कना वनी अले
आनन्द दइ । नुगः कय्कुन धाय्वं जीवन सुखी जुइ मखु ।
कचवं व ल्वापुं तोती मखु । थः गज्योम्ह खः थःगु दोष
थःम्हं खंके फुसा कचवं याकनं तना वनी । थःम्हं याय् माःगु
ज्या व कर्तव्य पालन जूसा नं कचवं पिहाँ वैमखु । दृष्टि
तप्यने माः ।

थुलि बुद्धया उपदेश न्यना मिगार सेठ पर्दा उला
बुद्धया न्ह्योने वया वन्दना याना क्षमा फोना धाल— भो
भगवान्, जिगु दृष्टि ठीक मजू, जि मिथ्यादृष्टि जुया चोना ।
उकिं छपिन्त म्हसीके मफत । जिमि भमचाया सम्यक्दृष्टि
याना जिगु मिखा चाल । थनिनिसें थो भमचा मखु जिमि माँ
जुल । उखुनुंनिसें व छेँ शान्ति जुल ।

अम्बपालीप्रति बुद्धया करुणा

मिसातय् लागी रूपसम्पत्ति दैगु भाग्य नं खः अभाग्य नं खः । आपासिनं मिसात बांलाइगु भाग्य समळे जूसां अम्बपालीया लागी अभाग्य हे जूथे च्वन । कर्मया खेल नं गजब खः ।

वांलागु कर्म वांलाम्ह जुया नं मांम्हेस्यां बुइसात अँया वगीचाय् वांछोया तःम्ह मचायात अँया वगीचाय् पाः चोचोंम्हेस्यां छेँ यंका लहिना तल । मचा तस्सकं वांलार्थे लोवनापुसे च्वंम्ह जुल । व मचायात बांलाक विचाः याना ब्वलंकल । याकनं तःधिक नं जुल । व ति वांलाम्ह मिसा वैशाली सुं मेपि मदु । उकि राजकुमारपिनि व्याहा याय्त घेँघेँ बल्ला जुल । तस्सकं ल्वापु जुइगु अवस्था बल ।

अवले वैशाली गणतन्त्र राज्य । देशया छुं छगू समस्या बल कि संसदे मुना छलफल याइगु, सल्लाह याइगु चलन । छम्ह मिसाया कारणं ल्वापु कचवं जुइन । देशयात थ्व अशुभ लक्षण खः । थ्व समस्या समाधान याय् माल धका छलफल जूवले सर्वसम्मति निर्णय यात फुकसियां मंकांम्ह, सकसितं थ्याम्ह गणिका (वेश्या) याना बीगु । वयात नगर शोभिनी धका दर्जा बिल । राज्यं हे मान्यता बिल । थौकन्हेया भासं धाय्माल धाःसा लाइसेन्स बिल ।

अँया वगीचाय् लुया वंम्ह व अँमा पाले याना च्वंम्हेस्यां
 व्वलंक्कुम्ह जुया वया नां अम्बपाली याना विल । अम्बपाली
 आपासित चित्त बुळे याइम्ह जुल । अम्बपालीं याना वैशालीया
 शोभा हे वढे जुल । उकिं वयात “नगर शोभिनी” धका दर्जा
 विल । छम्ह बेश्यां याना देशया इज्जत हे वढे जूगु आश्चर्यगु
 खँ खः । मेमेथाय्या जुजुपि समेत भेष वदले याना सुला सुला
 अम्बपालीयाथाय् म्हाय्पुछ्या वैगु धैगु खँ पालि साहित्ये
 च्वया तःगु दु । सूत्रपिटके थासंथासे दु । महापरिनिर्वाण सूत्रे
 अम्बपालीया वारे खँ दुथ्याना चोंगु दु ।

अम्बपालि बेश्यां याना वैशालीया शोभा वढे जुल
 धका विम्बिसार व अजातशत्रुया राज्य राजगिरिइ नं विमला
 धयाम्हे बेश्या मनोनीत यात अर्थात् छम्ह वांलाम्हे मिसायात
 दर्जा दुम्ह बेश्या याना विल । छखें ला मिसारूप समाधि
 भाग्य खःसा छखें हिसि मदुगु खँ नं खः ।

क्रमशः तःदँ बित्ते जुल । अम्बपालीया बैश नं वढे
 जुजुं वल । अनित्य संसार जा खःनि । रूप व यौवन नं वदले
 जुजुं वल ।

अवले भगवान् बुद्धं विचाः याना विज्यात— अम्बपालीया
 मन न्हापार्थे मखुत । व पुण्य संस्कार दुम्ह खःसा नं समाज्या
 व्यवस्थां याना सकसितं थ्याम्ह मंकाम्ह जुया चोन । आः
 वया थःखना थः हे दिक्क । न्हापा बांलाक म्ये हाला प्याखँ
 हुला करपिन्त येका चोंम्ह । न्हापार्थे वः नं मलाना वल, ला
 नं छ्वासुया वल । ख्वाया रूप नं पाना वल । आः जि

वयाथाय् वंसा वया मन बदले जुइ फु । वयागु पुण्यरूपी पुसा
 चुलि जाया वय् फु । अले वयागु वांमलागु जीवन बांलाइ ।
 थथे मती तथा भगवान् बुद्ध अम्बपालीया अँया बगीचाय्
 आनन्द भिक्षु वोना विज्यात । थो खबर अम्बपालीयाथाय्
 थ्यन । अम्बपालीं थःगु बगीचाय् भगवान् बुद्ध विज्याना
 चोन घैगु खँ न्यनेसात हे व साप लय्लय् ताल । तुरन्त हे
 भगवान् बुद्ध दर्शन याय्त रथे चोना वन । भवा तापाक हे
 रथं कुहा वया न्यासि वना वस्पोल बुद्धयाथाय् वना वन्दना
 याना छखे लिक्क फेतुत । भगवान् बुद्ध उपदेश त्रिया
 विज्यात—

यो च पुब्बे पमज्जित्वा पच्छा सो नप्पमज्जति ।
 सो इमं लोकं पभासेति अब्भामुत्तो व चन्दिमा ॥

Dhamma.Digital

अर्थ— सुं गुम्ह न्हापा अज्ञानि जुया लिपा ज्ञानि जुइ,
 होश दुम्ह जुइ, चाला बांलाकी वं थो संसारयात कःकः
 धाय्की गथे कि सुपाचं अलग जूम्ह चन्द्र कःकः धाइ ।

बुद्धं धया विज्यात— अम्बपाली वर्तमान जीवन ताले
 लाकि, चाय्का चों, होशीयारी जू ।

थुलि खँ न्यने धुंका अम्बपालीं धाल— भो भगवान्,
 छलपोलं महाकरुणा तथा थन विज्याना जिगु अँया बगीचा
 जक मखु जिगु जीवन नापं पवित्र व शुद्ध याना विज्यात ।
 जि शुद्ध जुल धयागु छपिनि दर्शन पावे जुया जक मखु । थौं

छपिनि न्होने हृदय साछि तथा धया चोना थनिनिसें जि पापी जीवनं मुक्त जुल । छपिनि उपदेश कथं आचरण बांलाका यंकेगु जुल । छलपोलं मिखा मदुम्हेसित मिखा बीथें, खिउँसे चोंथाय् मतं च्याका बीथें, लँ दोना चोंम्हेसित लँ क्यना बीथें, तोपुया तःगु पुसा लिकया उलाक्यनेथें ज्ञानया खँ कना होश मदया चोंम्हेसित होश दय्का विज्यात । जि चाल भो भगवान् । कन्हे जिथाय् छेँ छपि प्रमुख भिक्षुपिन्त भोजन याकेगु इच्छा जुल । करुणातया स्वीकार याना विज्याहुँ ।

भगवान् बुद्धं मिखा तिसिना मौन जुया स्वीकार याना विज्यात । निमन्त्रणा सुइकार याय् सात हे अम्बपाली नरकं स्वर्गें थ्यंम्हथें जुल । वया मन कपाय्थें याउँसे चोन । व भगवान् बुद्धयाके विदा कया लिहाँ वन । तस्सकं लय्तातां रथे चोना लिहाँ वना चोन । उखे लिच्छवी राजकुमारपि नं बुद्धया दर्शन याय् धका वया चोन । राजकुमारपिनिगु रथया घःचा ल्वाका ल्वाका न्यासिचा पहलं वना चोन । लिच्छवी राजकुमारपिनि मती वन— थौं छाया थपाय्सकं लय्लय् तातां थो अम्बपाली वया चोंगु । रथया घःचा नापं ल्वाका वया चोंगु । राजकुमारपिसं न्यन— ए अम्बपाली छ छाय् थौं च्वेच्चे धया माटे जूगु पहलं वया चोनागु ?

अम्बपालीं लिसः बिल— कन्हे जिथाय् छेँ भोजनया लागी भगवान् बुद्ध विज्याइगु जुल । जिगु निमन्त्रणा वस्पोल बुद्धं सुइकार याना विज्यात । जिगु छेँ पवित्र जुइगु जुल । जि नं पवित्र जुल । उकिं लय्तायागु का !

शुलि खँ न्यनेसात लिच्छवी राजकुमारपिसं ल्हाः
बूबू स्याना धाल- ए अम्बपाली कन्हेसिगु भोजन तोता ब्यूसां
छन्त दोछि (१०००।-) असलफि बीगु जुल ।

अम्बपालीं धाल- असलफि ला छु राज्य छगूलि तोता
ब्यूसां बी मखु । छम्हेसिगु निमन्त्रणा सुइकार याय् धुंका
मेपिनिगु निमन्त्रणा बुद्धं सुइकार याइनं मखु । जि अभागीया
प्रति करुणा तथा शाक्यमुनि बुद्ध जिगु अँया बगीचाय्
विज्यात । अहो भाग्य, जिगु कर्म खोले जुल ।

राजकुमारपिनि खँ जुल- भगवान् बुद्ध व अम्बपाली
वेश्यायाथाय् निमन्त्रणा विज्याइगु हँ । गज्योगु खँ । अज्योम्हे-
सिगु छँ निमन्त्रणा विज्यात धाय्वं मनूतसें छु धाइगु खँ !
कीत नं मद्धालापुसे चों । नु कीपि वना बुद्धयात रोके याय्गु,
कन्हे अम्बपालीयाथाय् भोजन विज्याय्मते धका । कीगु खँयात
बुद्धं गुवले नं माने मजू धयागु मदु । थथे मती तथा बुद्ध-
याथाय् वना लिच्छवी राजकुमारपिसं प्रार्थना यात- भो
भगवान् कन्हे भोजनया निमन्त्रणा धाः वयागु सुइकार यानों
विज्याहँ ।

बुद्धं धया विज्यात- कन्हेया भोजन अम्बपालीयाथाय्
वनेगु सुइकार याय् धुन । मेथाय् वने फ़ैमखु ।

लिच्छवी राजकुमारपि चि नःपिं खाचातथे भुगलुं
चोना खाः खिउका लिहाँ वन ।

कन्हेखुनु भिक्षुसंघ सहित भगवान् बुद्ध अम्बपालीया
छे भोजन विज्यात । नगर शोभिनी गणिकां गौतम बुद्ध

प्रमुख भिक्षुसंघयात थःगु ल्हाति भोजन लःल्हाना बिल ।
 वं थःत थःम्हं महा भाग्यवान समःजे जुल । भोजन सिधेवं
 छगू चीधगु आसने फेतुत । भगवान् बुद्धं उपदेश याना
 बिज्यात— मनु जन्म जूवले पवित्र मन जोना जन्म कावोगु खः
 तर यच्चुसे चोगु मन पिनेया वातावरणं बुलुसे चोना अपवित्र
 जुल । अम्बपाली, आः खुनु अप्रमादी जुया होश दुम्ह जू ।
 उपदेश सिधेवं अम्बपालीं धाल— भन्ते ! जि थुल, जि सतर्क
 जुया चरित्रवान जुइ । थ्व जिगु अँया वगीचा बुद्ध प्रमुख
 भिक्षु संघयात दान विद्या चोना । भगवान् बुद्धं सुंक चोना
 (न्वमवासे) सुइकार याना विज्यात । अनं लिपा वस्पोल
 आसनं दना लिहाँ विज्यात ।

अम्बपालीं संसार अनित्य, परिवर्तनशील घयागु
 थुइका काल । थः नं गाक्कं परिवर्तन जूगु खंकल । विलाषिता
 व मोज मज्जाय् भुले मजुल । थः काय् विमल कोण्डन्यायात
 भिक्षु याना बिल । व भिक्षु जुसेंसिसे— जि छम्ह बेस्याया
 काय् अपवित्रम्ह चरित्रवान जुया शुद्धम्ह जुइ माल घका मने
 चोगु लोभ द्वेष मोह आदि क्लेशयात नाश याना अहन्त जुल ।
 निर्दोषम्ह जुल ।

थः काय् विमल कोण्डन्याया उपदेश न्यना अम्बपाली
 भिक्षुणी जुल । भिक्षुणी जुइ धुंका थः बुरी जुया वोगु
 अवस्थाय् थःगु म्ह पाना वोगु खनेवं अम्बपालीं बुद्ध वचन सत्य
 खः घैगु थुइका संसारया फुक वस्तु स्थिर मजू, हिलावं अनित्य
 घैगु खँ ज्ञानं थुइका काल । थःगु शरीर न्हिया न्हियं भ्वाभः

जुया वनाचोंगु स्वस्वं हाला चोंगु खँ थेरीगाथाय् चोंगु गथे खः
अथे हे सारे याना चोना—

गुगुं समय जि हाक्कुसे चोंम्ह भमःया रंगथें जागु
हानं कुलिचिगु सँ दुम्ह खः । वहे सँ थौं बुरीया अवस्थाय्
पुलांगु नालुथें भोइसे चोना सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें
मखुगु मजू ।

स्वाँया तिसा छुना तय्गु सपः गबलें दोलंदो चमेली
स्वाँयागु गन्धर्थें नस्वाना चोनीगु । उकी हे पुलां जूगुया कारणं
खराचिया सँथें नवया चोनी । सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें
मिथ्या मजू ।

ककीचा व चिस्तां (कांटा, क्लिपं) काका तय्गु
चटक्क चोंगु सपः गबले वांलाक पिनातःगु ख्वात्तुसे चोंगु
बगीचार्थें बांलागु खः । वहे सँ थौं पुलां जुया उखें थुखें सँ
हाया वंगुलि साल्लुसे चोना वन । सत्यवादी बुद्धया वचं
गबलें मखुगु मजू ।

गबलें लुँ तिसां वांलाका नस्वाक सपः प्याना तयागु
थ्व जिगु छ्यों खः । थौं वहे छ्यों बुह्नी जूगुलि स्वे हे मजिल,
कोछुइ धुंकल । सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें मखुथे मजू ।

पुंया ल्हातं वांलाक चोया तःगुथें चोंगु जिगु निगु
मिखाफुसि खः । थौं वहे मिखाफुसि बुह्नी जूगुया कारणं ला
हे हे कुंगुलि क्वे कुतुं वया चोन । सत्यवादी बुद्धया वचं
गबलें मखुगु मजू ।

तसकं वँच्चुसे चोंगु ज्वारा ज्वारां थीगु, बांलागु मणिथें चोंगु जिगु निगः मिखा खः । थौं वहे मिखा बांमलाना बुलुसे चोन । सत्यवादी बुद्धया वचन गबलें मखु मजू ।

जायावइ चोंगु यौवनया बांलागु पर्वतया चोकार्थें जुया नाइसे चोंगु तहाःगु जिगु न्हाय् खः । थौं वहे न्हाय् छ्वासुसे पतिचिना वन सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें मिथ्या मजू । सत्य जू ।

गबलें बांलाक दय्का तःगु मोती माःथें जिगु न्हाय्पं चोका थिनाचोंगु खः । थौं वहे न्हाय्पंया सिलि कय्कुना यातक लद्याना वल । सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें असत्य मजू ।

गबलें केरा स्वांया मुखूथें चोंगु रंगया जिगु बांलागु वा खः वहे वा थौं पुलां जुया तज्यागु तछ्छोथें म्हासुसे चोना वा हाय्का चोने माल । सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें मिथ्या मजू ।

गबलें जंगले न्हाइपुक हाला चोनीम्ह कोइलथें जाम्ह सिगु सःथें जिगु सः खः । वहे मधुरगु जिगु सः थौं बुह्नी जूबले ध्वांय् ध्वांय् चोंगु यइपुसे मचोंगु जुल । सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें मिथ्या मजू ।

गबलें बांलाक क्वात्तुसे चोंगु शंखथें बांलागु जिगु गपः आः जि बुह्नी जूबले छ्वासुसे चोंगु जुया वन । सत्यवादी बुद्धया वचं गबलें मिथ्या मजू ।

गबलें बांलागु गोलूगु तपुसे चोंगु निपु ल्हाःया नं लप्पा खः । थौं वहे लप्पा गनाचोंगु सिमाकचार्थें बःमलात ।

न्हापा जिगु ल्हाः बांलागु अंगू व लुँया तिसां ऋऋः धाइचोनीगु । थौं व ल्हाः गठि गठिचिगु छ्यंगु कय्कय् कुंगु जुल ।

गबलें जिगु दुरुपो गोल व उन्नत जुया बांलागु खः । आः बुह्नी जूबले वहे छाति लः मद्गु छ्यंगुयागु खालिगु म्हिचार्थें छ्वालुसे चोन, प्याथ लार्थें जुल ।

गबले धिसिमसि धाःगु जिगु शरीर आः बुह्नी जूबले धुसि लुइ धुंकल । गबलें केरामार्थें स्वे हे यइपुसे तपुगु तुति आः पंत्यार्थें चीपु जुल । अहो गज्योगु अनित्य व परिवर्तन जूगु । उर्कि बुद्धया बचं गबलें मखुगु मजू ।

कर्तव्य व अधिकार

कर्तव्य व अधिकार थुपिं निता खँ मानव समाजया निचा घःचा धयां अपो खँ जुइ मखु । थुपिं निम्ह ला व लुसिथें समाज नाप नाप बाय् मज्यूपिं खः । समाजे च्वंपिं सकस्यां थःथःगु कर्तव्य दया चोनी । अथे धयागु थःम्हं याय्माःगु ज्या दया चोनी । अथे हे सकसितं अधिकार नं माः । तर कर्तव्य पालन मयासे अधिकार जक माः धका माग याय्गु अपाय्सकं लो मजू, मिले जू धाय् मछिं । खजा कर्तव्य पालन याय्त अधिकार नं मदय्क मगा । मखुसा ज्या याना नं जस मदय्का चोने माले यो ।

न्हापा न्हापांसिं कर्तव्य पालन याना चोमेसिगु मूल्याङ्कण याय् सःपिं म्होचा हे जक दु । अथे हे कर्तव्य पालन याय्माः जक धाइ तर अधिकार वी मखु ।

बुद्ध धर्म कथं अधिकार मदय्कं कर्तव्य पालन याय् मछिंगु खँ नं दु, उकिं न्हापां अधिकार काय् माःगु खँ नं दु । उदाहरणया लागीं छगू घटना न्ह्यथने—

भगवान् बुद्ध न्येन्यादँ (५५ वर्ष) दय् धुंका वस्पोल-यात न्ह्याबलें नापं चोना सेवा याइम्ह सेवक छम्ह माःगु खँ पिहाँ वल । अबले आनन्द भिक्षुयाके बुद्धया सेवक (निजी

सचिव) जुइगु योग्यता दु धैगु निर्णय जुइवं सर्वसम्मति
आनन्द भिक्षुयात बुद्धया सेवक याय्गु प्रस्ताव वल ।

अबले आनन्दं बुद्धयाके च्याहा अधिकार फोन- १.
भगवान् बुद्धयात प्राप्त जूगु बांबांलागु वसः जित बी मज्यू,
२. सासाःगु भोजन नय्गु जित बी मज्यू, ३. बुद्ध द्यना
बिज्याइगु गन्धकुटी (कोथाय्) जित थ्यने मज्यू, ४. व्यक्तिगत
निमन्त्रणा वोथाय् जित वोना यंके मज्यू, ५. भगवान् बुद्धया
लागी जि स्वीकार याना तथाथाय् छपिं बिज्याय् माः, ६.
पिने तापाकंसिं छपिं दर्शन याय् धका वइपिन्त न्ह्यागु ई
जूसां छपिंथाय् व्वना ह्य् पावे जुइमा, ७. धर्मया खँ न्यने
मालीबले न्ह्यागु इले नं जि छपिंथाय् वय् पावे जुइमा, ८. जि
मदुथाय् न्ह्याथाय् वाखँ कना बिज्याःसां जित हानं कं
बिज्याय् माः ।

आनन्द भिक्षुयागु खँ न्यना भगवान् बुद्धं न्यना
बिज्यात- छाय् छं आम च्याता खँ न्ह्यथनागु ?

भिक्षु आनन्दं धाल- छपिन्त प्राप्त जूगु बांबांलागु
चीवर वस्त्र, सासाःगु नय्गु, छपिनिगु कोथाय् द्यनेगु व
न्ह्याथाय् नं छपिं नाप भोजन वन धाय् वं भिक्षुपिसं लिपा
जित अथे साक्क नया बांलाक पुना चोने दुसा सुनांजक बुद्धया
सेवा मयाइ धका आलोचना याइ ।

हानं जि निमन्त्रणा स्वीकार याना तथाथाय् छपिं
बिमज्याःसा, पिने वोपिं मनूत नाप लाके मफुसा, आनन्दं
बुद्धया सचिव व सेवक जुया चोंगु छुयाय्त धाइ । हानं

छपिथाय् वया धर्मया खँ न्यना मतःसा मेपिसं न्यनीवले धाय् मफै व लिपा छपिसं गन छु छु बाखँ कना विज्यात धका न्यनीवले जि लिसः वी मफैवले निन्दा याका चोने माली ।

थुलि खँ न्यने धुंका बुद्धं आनन्दयात निजी सचिव व सेवक पदवी बिया विज्यात । आनन्द भगवान् बुद्धया सद्दे कका अमितोदनया काय् खः । गुलि गुलि भिक्षुपिसं भगवान् बुद्धयात दोष नं बिया हल- उलिमछि थकालिपि अरहन्तपि भिक्षुपि दय्क थः हे किजा आनन्दयात ल्यल । बुद्ध नं नातावाद जुल । थः किजा परेजूमहेसित सेवक नियुक्त यात ।

थ्व खँ न्यना बुद्धं धयाविज्यात- नातावादया खँ मखु योग्यता व विश्वासपात्रया खँ खः धया विज्यात । न मुखं ओलोकेत्वा पदं दम्मि अर्थात् जि ख्वा स्वया पद बियागु मखु ।

सेवक जुइ धुसेंसिसें बुद्ध परिनिर्वाण मज्जतले आनन्द भिक्षु किचःथे मतोतुसे बुद्धया सेवा याना चोन । आनन्द नापं भिक्षु जूपि देवदत्त छम्ह बाहेक फुकं अरहन्त जुल । तर आनन्द अरहन्त जुइगु नं इच्छा मया । ध्यान भावना याय्गु नं वास्ता मतसे बुद्धया सेवा याय्गु परम कर्तव्य समके जुल । चान्हे प्यको न्याको चिलाख मत च्याका छपा ल्हातं तपुमु कथि जोना जेतवने चाचा हिला बुद्धया रक्षा याइगु । अधिकार कयार्थे उलि हे कर्तव्य पालन यात ।

भिक्षु आनन्द मिसातय् लागी नं पुरुष सरह समान अधिकार प्रदान याना विज्याम्ह खः । महाप्रजापति भिक्षुणी जुइ धका वोवले न्हापां भगवान् बुद्धं अनुमति बिया विमज्या ।

अले भिक्षु आनन्दं भगवान् बुद्धयाथाय वना महाप्रजापति गौतमीया गुणगान याना धया विज्यात— महामायां छलपोल-यात जन्म बिया न्हेन्हु दुखुन्हु परलोक विज्यात । अबलेनिसें छलपोलयात दुरु त्वंका पालन पोषण याना विज्याम्ह खः । वसपोल बुरी नं जुइ धुंकल । वसपोलया इच्छा पुरेयाना विज्याहुँ ।

भगवान् बुद्धं हाकनं धया विज्यात— आनन्द, मिसा-तयत् भिक्षुणी याय्गु बारे हथाय् चाय् मते । ई मत्योनि ।

भिक्षु आनन्दं हाकनं बिनित्याना धाल— भो भगवान्, मिसातय्सं निर्वाण सुख प्राप्त याय् मफु ला ? मिसातयत् मिजंतय् समान अधिकार मदुला ?

बुद्धं धया विज्यात— आनन्द, मिसातय्सं नं निर्वाण प्राप्त याय्फु, इमित नं अधिकार दु । तर आनन्द मिसात नाप सम्पर्क सतिना वल कि ब्रह्मचर्या छ्वासुया वनी । थुलि हे जक खः ।

भिक्षु आनन्दं धया विज्यात— मिसातयत् भिक्षुणी मयात कि समान अधिकार मदुगुथें जुइ । अपवादं बचे जुइ फ़ैमखु । महाप्रजापति महारानी छपिनि माँ खः कृपातया भिक्षुणी याना विज्याहुँ ।

आनन्दयागु प्रार्थना अनुसारं भगवान् बुद्धं प्रजापति गौतमीयात् भिक्षुणी याना विज्यात । अबलेंनिसें अबला मिसा तयत् समान अधिकार दत् । अशरणपि मिसातयत् गाक्कं प्रतिस्था दत् । ★

बर्माया बाखं-

मांया मतिना

छम्ह मिसाया काय् छम्ह व म्ह्याय् छम्ह दु । भात
सी धुंकल । मचात चीधिक तिनि । मचातेत दुःखसिया
पालन पोषण याना चोन । तरकारी मिया मरिचरिया हासा
पसः तया कमाय् याना चोन । छक निकः ध्यबा भचा अपो
लबः दःसा काय् म्ह्याय्पिन्त कापः न्याना लँ सुया बी । नय्
त्वनेगु न्याना बी । म्ह्याय् ल्यासि जुया वल । वया साहुते
म्ह्याय्मस्त पासा दया वल । व साप बांला । साहुते म्ह्याय्-
मस्ते बांबांलागु वसः पुना तैगु खना वया साप दुःख । कल्पना
याना चोनी धिक्कार का गरीब जुया चोनेगु । जि गुबले
साहुनी जुइ दै ।

थुखे काय्मेस्या मांयात गुहाली बीगु जक ध्यान ।
जिमि माँ नं दुःखसिया पालन पोषण याना तल । उकिं जि
मांयात पलेसा पुलेमाः ।

म्ह्याय्म्हेस्या पासापिसं छथाय् जात्रा जूथाय् अथवा
मेला जूथाय् प्याखँ सो वनेगु धका सःतः वल । न्हापा हे
पासापिसं न्याना ब्यूगु बांलागु वसः दु । एसां पासापिनि
न्हून्हूगु वसः पुना वोगु खना मांम्हेसित पिरेया वन । माँ, थौं
पासापि नाप प्याखँ सो वनेतेना । जित्त बांलागु वसः छजु
न्याना ब्यू ।

माँम्हेस्यां धाइ- जिके ध्यवा मदु । की गरीब धका छं सिहे स्यू । छंके पासापिसं न्याना ब्यूगु वसः दु मखुला ?

व पुलां जुइ धुंकल । ध्यवा त्यासा कयासां न्याना ब्यू धका पिरे यागुलिं माँम्हेस्या माया वन । याकः म्हाय्, बी मदुपि मस्त धका साप माया वं । ध्यवा त्याय् कया वसः छजु न्याना बिल । म्हाय्म्ह वसः पुना न्हाय्कं सोया न्यासिचाया वन ।

प्याखं सो वंथाय् साहुया काय् नाप प्रेम जुइ । किजाम्ह व माँम्ह मेला जूथाय् हासा पसः तया चोनी । प्रेम जूम्ह मिजँ नं माँम्हेस्या मिया चोंगु पसले वना मरि कया नय् यो ला ? धाइ । मिसां मयो धाइ । थः माँ व किजायात म्ह मस्यू पह याइ । वं चिट्टी छपौ चोया व साहुया काय् नापं पेहनं वनी ।

किजाम्ह साप ज्ञानी । माँम्हेसित गाक्कं गुहालि बिया चोनी । लिपा किजाम्हं सिपाहीया जागिर नइ । माँम्हेसित भरोसा बी । व लिपा पदं थाहाँ वना पुलिस इन्स्पेक्टर जुइ । तताम्ह नाप लाइ । अवले तताम्ह मन्त्रीया कला जुथा चोनी । तःघंछु जुइ धुंकल । माँम्ह नापलाइ वले माँ धकाः धाइ मखु । भातं सु धका न्यंसा छेँ चोंम्ह नोकरनी धाइ ।

माँम्हेस्या मती वनी थो संसारया चाल गजब खः । जि म्हाय् नं माँ मधाः । गरीब जुल धका गज्योगु हेला । काय्म्हेस्यां बरोबर माँम्हेसित नय् तोनेगु व वसः जोना वया

[३०]

विचाः याः वइ, छुं धन्दा काय्म्वाः धका भरोसा बिया वनी ।
माँम्हेस्या जि म्हाय् नं वास्ता मयासां काय् नं विचाः थाना
चोंगु दु । जि म्हाय्यात नं जय जुइमा, भि जुइमा धका सुवा
बिया चोनी । लिपा म्हाय्मेस्या नं माँ लुमंसे वइ । अले
माँयात नय् तोनेगु जोना विचाः याः वइ । धन्य खः माँया
मतिना !

श्रीलंकाया बाखें-

चेतना हे कर्म व धर्म खः

आपासिनं मस्य धर्मं कर्म याइपिसं थःगु चित्त अनुसारं फल पावे जुइगु । वस्तु तःधंगु जुइवं फल तःधं जुइगु मखु । चेतना कथं जक, चित्तया अवस्थाकथं जक फल पावे जुइगु धयागु बुद्धया शिक्षा खः । थो खँ थुइका वीत श्रीलंकाया वाखँ छपु न्ह्यथने । जितः ला थो वाखँ तस्सकं यो ताः ।

श्रीलंकाय् गरीबम्ह मिसा छम्ह दु । करपिनि छेँ भारासिला घाँय् लया, सफा सुघर याना जीविका याना चोनीम्ह । प्वाः छगया च्यो धाःसां ज्यू । न्हिखाना न्हि नय्माम्ह । छुं ल्यंका तय्त गाक्क कमाय् याय् मफु ।

व मिसाया त्वाले चोपि आपालं धयार्थे ध्यवा दुपि नय्त गाःपि । उकिं इपि वरोबर भिक्षुपि दुगु विहारे वरोबर वना दान आदि ब्यू वनीगु, छेँ नं निमन्त्रणा याना दान वीगु चलतथे जुया चोन ।

व मिसाया नं धर्मं याय् मास्ते वो, भिक्षुपिन्त दान वीगु इच्छा दु । तर थःके छुं दुगु मखु । बल्लतल्ल भारासिला, लःकया प्वा छगः जाय्केत जक कमय् याय् फु । छुं नं ल्यंका तय् मफु । अथे जुया वया मतो खः गरीब जुइगु नं धिक्काय का ।

छन्हु वया लँय वयाचोंबले चीवरया टुक्रा म्हासुगु कापः
 छकू खन । अहो ! थोय् भिक्षुपिनि चीवर कापः ला टुकरा
 छकूयें चों । मेपिसं न्हुइ, जि छेंयंका तय्का धका जोना वन ।
 छें थ्यंका मती तल— गो भन्तेपिन्त (भिक्षुपिन्त) छुं नं दान
 वी मफु । थो चीवर टुकरा छकूचासां कया सेवा याना चोने
 का धका छ्वालिया कतांमरिचा छम्ह दय्का चीवर पुंकेथें
 म्हासु कापतं भुना भिक्षु याना ग्वाखुं चाय् तयातल । न्हि न्हि
 नयन्हो न्हापां द्यो छाय्थें कतांमरियात छप्ये भागतया अथवा
 छाया जक थः नय्गु बानि यात । अथे जुजुं ला बला लिपा
 व मिसा म्हं मफत । बेहोश जुल । हुइक यंकल धाःसां ज्यू ।
 अबले वयात यमराज वया का वलहँ । यमराजं न्यनहँ छं छुं
 धर्म यानातयागु मदुला ?

मिसां धाल हँ— “जि गरीबम्ह, छुं धर्मयाना तयागु
 मदु ।”

अले यमराजं— एसा छ नर्क वनोम्ह जुल, का ध्वयात
 नर्के यंकि धका आज्ञा जुल ।

यमदूत तसें नर्के यंकेत सन हँ । तर लँय म्हासु कापत
 (चीवरं) पँजक पना तइगु हँ । नर्के यंके हे मफु हँ । हानं
 यमराजायाथाय् यंकल ।

छाय् लितबोना हया धका यमराजां न्यन ।

यमदूततसें धाल— लँय चीवरं (म्हासुगु कापतं) जक
 पनातल, वने हे मफु ।

यमराजां मिसायाके न्यन । छं धर्मयाना तःगु दु ।

चीवर (म्हासु वसः) पुना तःपिन्त छुं दान आदि कर्मयाना तयागु मदु ला ?

मिसां धाल- छुं पुण्यकर्म याना तयागु मदु । जि नयत् हे मदुम्ह गरीवम्ह । गनं दान वी ।

यमराजां हानं न्यन- म्हासु कापया वारे छुं हे धर्म कर्म याना तयागु मदु ला ?

जि ला लुममं धका मिसां धाल ।

यमराजां हानं धाल- अवश्य नं छं म्हासु कापया वारे धर्मयाना तःगु दइ । वांलाक छक लुमंकि ।

मिसां धाल- लँय् म्हासु कापः छकू लुइकागु दु । थो चीवरया टुक्रा मनूतसें न्हुइ धका छेँयंका कतांमरिचा दय्का भिक्षु भालपा जिगु यचुगु नुगःया श्रद्धां फुथें छप्ये नका त्वंका सेवा यानागु जक दु । मेगु छुं मदु ।

यमराजां धाल- छं धर्मयाना तःगु दु नि, छं मत्तिभिका यचुगु श्रद्धां भिक्षु भालपा कतांमरिचित छप्ये जा जूसां छाया सेवा यागु शुद्धगु धर्म खः । चेतनायात हे कर्म धका बुद्धं धया बिज्यागु दु । छ नर्के वने म्वाल धका तोता थकल हँ ।

अबले व मिसा न्ह्यलं चाःम्हथें होशे वल । साप लयताल । अज्योगु चिकिचा धंगु ज्या याना नं चेतना शुद्ध जूगुलिं धर्म जुल हँ । नर्के वने म्वाल हँ । आवंनिसें सुयातं छुं दुःख जुइगु ज्या याय् मखु । याना चोनागु ज्या नं वांलाक मनं खना याय् धका मतीतल । लिपा व मिसा सिनाः सुगती वन हँ । ★

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाल भाषा)

(१) बुद्धया त्रिनिगू विपाक	(३२) महासुवण जातक
(२) अभिधर्म भाग-१, २	(३३) बाब्र्वा फल भाग- १, २
(४) मैत्री भावना	(३५) जातक बाब्र्
(५) ऋद्धि प्रातिहार्यं	(३६) राहुलजात उपदेश
(६) यःमह् म्हाय्	(३७) अहिंसाया विजय
(७) पञ्चनीवरण	(३८) प्रौढ बौद्ध कक्षा
(८) बुद्ध धर्म	(३९) मूर्खमह् पासा मञ्जू
(९) भावना	(४०) बुद्धया अर्थनीति
(१०) एकताया ताःचा.	(४१) श्रमण नारद
(११) प्रेमं छु जवी ?	(४२) क्षान्ति व मैत्री
(१२) कर्तव्य	(४३) उखानया बाब्र् पुचः
(१३) मिखा	(४४) पालि भाषा अवतरण-१
(१४) बुद्धया अन्तिम यात्रा १, २	(४५) मत्ति भिसा गति भिनी
(१६) त्रिरत्न गुण स्मरण	(४६) बौद्ध ध्यान भाग-१, २
(१७) परिव्राण	(४८) हृदय परिवर्तन
(१८) कर्म	(४९) ह्यापांयाम्ह गुरु सु ?
(१९) प्रार्थना संग्रह	(५०) अभिधर्म
(२०) बाब्र्	(५१) सप्तरत्न धन
भाग-१, २, ३, ४, ५, ६	(५२) महासत्तिपट्टान सूत्र
(२६) बोधिसत्त्व	(५३) शान्तिया त्वाचः
(२७) आकथमुनि बुद्ध	(५४) चरित्र पुचः भाग-१, २
(२८) अनत्त लक्षण सुत्त	(५६) बुद्ध व शिक्षा (क)
(२९) नासेट्टी बेरी	(५७) बौद्ध ध्यान
(३०) धम्मचक्रकप्पवत्तन सुत्त	(५८) किसान गौतमी
(३१) लक्ष्मी धो	(५९) जप पाठ व ध्यान

(६०) लुम्बिनी विपस्सना	(६०) शिक्षा भाग-१, २, ३, ४, ५
(६१) विश्व धर्म प्रचार वेदना	(६५) दृष्टि व तृष्णा
भाग-१, २	(६६) विपस्सना ध्याना
(६३) योगीया चिट्ठी	(६७) ज्ञंगः नाइम्ह लाबे
(६४) जातक माला भाग-१, २	(६८) सतिपट्टान भावना
(६६) संक्षिप्त भावना	(६९) गौतम बुद्ध
(६७) महानारद जातक	(१००) धम्मपद व्याख्या भाग-१
(६८) पालि प्रवेश भाग-१, २	(१०१) धम्मपदया बाब्बं
(७०) चमत्कार	(१०२) तिरत्त वन्दना व सुत्त पुचः
(७१) मणिबूड जातक	(१०३) तिरत्त वन्दना व पञ्चशील
(७२) महाजनक जातक	(१०४) संसारया स्वापू
(७३) गृही-विनय तु. सं.	(१०५) धम्मपद (पालि)
(७४) बुद्ध व शिक्षा (ब)	(१०६) तिरत्त वन्दना व परिव्राण
(७५) बुद्ध-जीवनी	(१०७) आदर्श बौद्ध महिलापि
(७६) सर्वज्ञ भाग-१, २	(१०८) बौद्ध नैतिक शिक्षा
(७८) धम्मपद कविता	(१०९) वेस्सन्तर जातक
(७९) धर्म मसीनि	(११०) दीर्घायु जुइमा
(८०) दान	(१११) पालिभाषावतरण भाग-२
(८१) तेमिय जातक	(११२) तिरत्त गुण लुमंके
(८२) बम्मिक सुत्त	(११३) निर्वाण
(८३) मछम मार्ग	(११४) मनूतय्यु पइः
(८४) महासीहनाद सुत्त	(११५) संस्कृति
(८५) भिम्ह म्हाय व कायु	(११६) बुद्धया करुणा व ब्रह्मदण्ड
(८६) भिल्लु जीवन	(११७) विरकुशया बाब्बं
(८७) भिम्ह मचा	(११८) प्येपु परिव्राण
(८८) विवेक-बुद्धि	(११९) कर्म व कर्मफल
(८९) स्वास्थ्य लाभ	

मुद्रक- नेपाल प्रेम, शुक्रपथ, ये । फोन- ०० १० ३२